

3. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
4. Модульні навчальні програми для 5-9 класів Нової української школи (запроваджуються поетапно з 2022 року). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku>
5. Учитель наділений свободою творчості, - Служба якості освіти. URL: <https://osvita.ua/school/82410/>
6. Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році. URL: <https://osvita.ua/doc/files/news/871/87164/Instruktazh-metod rekom shchodo orhaniz .pdf>
7. Постанова Кабінету міністрів України від 23 січня 2019 р. № 41 «Про затвердження порядку забезпечення підручниками та посібниками здобувачів повної загальної освіти і педагогічних працівників». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/41-2019-%D0%BF?fbclid=IwAR0z3nQDIQ49IzuOC1aBo nm bwMebxw6mEHy19T8ccRkt HYWIMPunF-28#Text>
8. Постанова Кабінету міністрів України від 13 жовтня 2020 р. № 957 «Про внесення змін до Порядку забезпечення підручниками та посібниками здобувачів повної загальної освіти і педагогічних працівників». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2020-%D0%BF#n8>
9. Академічна свобода вчителів у виборі підручників. URL: <https://info.eo.gov.ua/pedagogam/akademchna-svoboda/prava-vchitelv-u-vibor-pdruchnikv/>
10. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2019 р. № 1133 «Про внесення змін до Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1133-2019-%D0%BF#Text>

Олена Приходьон

Національний університет «Чернігівський колегіум імені Т.Г. Шевченка»,
Stichting Brede Buurtschool Den Haag – Johan de Witt scholengroep (Гаага,
Нідерланди)

**ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА В НІДЕРЛАНДСЬКІЙ ШКОЛІ
ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ-ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ (НА ПРИКЛАДІ РІЧНОГО ДОСВІДУ
ВИКЛАДАННЯ У ШКОЛІ JOHAN DE WITT В ГААЗІ)**

Однією з найбільших шкільних мереж Гааги є Johan de Witt scholengroep. Вона об'єднує шість шкіл, однією з яких є школа для українських дітей-переселенців, які знайшли тимчасовий прихисток в Нідерландах та мешкають в Гаазі. Ця українська школа за своїм типом відноситься до шкіл ISK - International Transition Class (ISK) [1].

ISK-класи – специфічний різновид класів у деяких нідерландських школах для ненідерландськомовних учнів віком від 12 до 18 років, які нещодавно прибули до країни. Основна мета ISK-шкіл – забезпечити інтенсивне мовне навчання та інтеграцію дітей іммігрантів, біженців та тимчасових переселенців в систему освіти Нідерландів та суспільство в цілому, підготувати учнів академічно та подолати розрив між їх попередньою освітою та вимогами звичайних нідерландських шкіл.

Тривалість програм ISK залежить від прогресу студента, рівня володіння мовою та віку, але навчання в ISK-класі не може тривати більше 2 років. Двічі на рік учні тестуються з нідерландської мови, англійської мови та математики і за їх результатами (B1, B1-B2, F3 відповідно) можуть перейти до загальної нідерландської школи. Тобто, це не обов'язково може бути після двох років навчання – можна і раніше: визначальним є необхідний академічний рівень, а не строк навчання.

Найважливішим критерієм розподілу учнів по класам в нідерландських школах є їх рівень знань та загального інтелектуального розвитку (рівень IQ), а не вік (абсолютно нормальна практика у нідерландських школах залишати учнів на другий рік у тому самому класі, бо так комфортніше дитині). Українські діти в школі Johan de Witt у 2022-2023 навчальному році були розподілені по класах трьох рівнів. За результатами проміжних тестувань, про які говорилося вище, учні переходять або не переходять до класів вищих рівнів в межах ISK-школи.

Поряд з вивченням мови школи ISK прагнуть допомогти учням адаптуватися до нідерландської культури та суспільства, тому вони пропонують й інші дисципліни, які допомагають забезпечити базове розуміння учнями нідерландської навчальної програми – англійська мова, математика, *burgerschap* (в прямому перекладі – громадянство, за змістом викладання – суміш суспільствознавства та правознавства), мистецтво та спорт.

Школи ISK визнають різноманітне походження та потреби своїх учнів, тому часто надають їм індивідуальну підтримку. Зокрема, для дітей з України це виявилось у створенні для них окремої від представників інших національностей школи і введення в навчальну програму української мови - як окремого предмету, а також як часткову мову викладання інших дисциплін [2].

Цікавим також є нідерландський підхід до градації навчальних дисциплін – ні гласної, ні негласної її немає: усі предмети, які викладаються, є однаково важливими. Розуміння цього дуже важко дається українським учням. Так, в нідерландській системі освіти одне з найважливіших місць посідає мистецтво, як предмет, котрий покликаний розвинути практичні навички учнів у тому чи

іншому жанрі мистецтва, а головне – формувати soft skills, без яких неможливо бути успішним у XXI ст.

Основним методом викладання мистецтва в нідерландських школах є проєктний метод – весь навчальний рік складається з низки мистецьких проєктів. За своїм розмахом вони були дуже різні – від тих, котрі своїми силами організовував вчитель, до таких, реалізацію яких допомагали здійснювати запрошені фахівці у своїй мистецькій царині. Проєкти були як короткострокові (на 1-2 уроки), так і довгострокові (від 2-3 тижні до 1 чи 2 навчальних періодів).

Слід зазначати, що вчитель в нідерландській школі, з одного боку, має дуже багато свободи (на власний розсуд, сам складає програму свого предмету, ініціюючи проєкти та активності), з іншого – є жорсткий контроль за змістовим наповненням уроків, дотриманням програми та відповідності усього, що відбувається на уроці, загальній меті школи та нідерландської системи освіти. Підготовка та реалізація кожного проєкту здійснювалася у постійній комунікації з тимлідером і обговоренні усіх деталей на щотижневих нарадах вчителів.

Також обов'язковим елементом викладання мистецтва є актуалізація міжпредметних зв'язків, зокрема – спільні проєкти з уроками нідерландської, англійської та української мов, burgerschap.

Будь-який проєкт передбачає декілька етапів – від теоретичної підготовки до практичної реалізації, з подальшим обговоренням результату і отримання фідбеку від учнів.

Упродовж навчального року на уроках мистецтва учнями було реалізовано 8 великих проєктів. Першим найбільшим проєктом стала підготовка та проведення **«Українських різдвяних вечорниць»**. Цей проєкт актуалізував міжпредметні зв'язки з уроками української мови, а також був покликаний познайомити ближче нідерландський педагогічний колектив з українськими традиціями. Учні з різних класів грали фрагменти з класичних творів української літератури, переплітаючи їх з колядками і доповнюючи короткими перекладами змісту дійства нідерландською мовою. Учні отримали сценарій, розроблений вчителями мистецтва та української мови, були розподілені ролі, на уроках упродовж двох місяців проводились репетиції. Підготовка костюмів, музичний супровід, декорації і організація проведення свята повністю здійснювалася учнями та вчителями.

В межах вивчення Американського культурного регіону реалізовувалося декілька проєктів.

Майстер-клас з латино-американських танців – було запрошено тренера з танців, яка 2 години вчила учнів танцювати. Звичайно, вони не стали професіоналами, але й мети такої не було. Натомість в кінці уроку танцювали усі, навіть ті учні, котрим така відкритість і публічний вияв діяльності дається важко, котрі б, можливо, ніколи не спробували себе у танцях. Усі були задоволені і щасливі, наповнені позитивними емоціями і розумінням того, що

можливо все, вчитися ніколи і нічому не пізно – було б бажання. І, впевнена, у багатьох воно з'явилося.

Конкурс муралів – кожен учень пропонував свій ескіз муралу, який потім мав бути намальований на великому фреймі і виставлений у школі. На першому етапі конкурсу обиралися три переможці у класі, на другому етапі – три переможці школи. Для допомоги учням-переможцям і виконання муралів у великому форматі, був запрошений професійний художник. Зараз фрейми з малюнками дітей виставлені в учнівській кімнаті відпочинку.

Майстер-клас з малювання графіті проводився досвідченими майстрами стріт-арту з міжнародним досвідом, які мають свій бізнес по облаштуванню міського простору і популяризують стріт-арт серед молоді. Зокрема, учням було запропоновано намалювати графіті на шоперах (торбинках) – вони обдумували ідею зображення, самі створювали трафарети і наносили фарби. З цими шоперами більшість учнів тепер кожного дня ходять у школу – це проєкт з мистецтва вони точно не забудуть!

В контексті вивчення Європейського культурного регіону, зокрема – Золотої доби Нідерландського живопису, реалізовувався проєкт, спільно з вчителями *burgerschap* – екскурсія до художнього музею Гааги – **Мауріцхаусу**. До походу в музей учні були ознайомлені з історією Нідерландів кінця XVI – XVII ст., а також творчістю художників Золотої доби. В музеї учні змогли побачити більшість полотен, про які чули в теорії, на власні очі. Екскурсії проходили в інтерактивній формі, з постійним контактом з учнями і несподіваними перформенсами. Фідбек від відвідання музею на уроці мистецтва полягав у тому, що учні кожного класу проводили «аукціон» з продажу картин нідерландських художників Золотої доби, підготувавши розповіді про лоти так, щоб їх захотілося придбати. Таким підходом навіть покоління зумерів і тіктокерів вдалося зацікавити живописом.

Літературно-мистецький проєкт з англійської мови був ще одним варіантом актуалізації міжпредметних зв'язків – на цей раз мистецтва з англійською мовою. Учням пропонувалося обрати будь-який вірш англійською мовою на тему «Сила». Його декламацію вони записували на відео, а на уроках мистецтва учні мали намалювати зміст, асоціації чи емоції, які викликав вірш. Далі у кожному класі було проведено конкурс на найкраще виконання проєкту, підсумкове ж змагання передбачало інтерактивну гру з учнями з використанням цифрових ресурсів, декламацію вірша та пояснення малюнку. Три переможці були визначені учнівським голосуванням і отримали солодкі подарунки, придбані вчителем і оплачені школою.

Написання музичних треків у професійних комп'ютерних програмах – те, що цікаве для багатьох представників молодого покоління і не є чимось технічно неможливим. У реалізації проєкту допомагали два вчителі з інших шкіл *Johan de Witt*, які спеціалізуються на музичному напрямку. Вони показали учням, як працювати з програмою, учні створили свої треки.

Проект по самоідентифікації особистості – останній проект цього навчального року. Особистісні переживання учнів, вміння ставити питання собі про себе і шукати на них відповіді - одна з основних цілей нідерландської системи освіти. Учням були запропоновані п'ять тем для обговорення – безпека, свобода, щастя, я зараз та мої мрії, - які ми обговорювали, подивившись короткометражні анімаційні фільми відповідної тематики. Далі учні повинні були написати коротеньке есе з кожної теми, а також візуалізувати через фото або малюнок свій текст. Колажі кожного учня вивішені в шкільних класах, під час індивідуальних батьківських зборів ментор обговорить роботу кожного учня з ним та його батьками і вони заберуть свій проект додому.

Таким чином, робота учнів під час вивчення предмету «Мистецтво» полягає з постійній реалізації проектів – чи то самотійно, чи у маленьких групах, що є запорукою постійної активності і зануреності учнів у предмет, можливістю розвивати свої soft skills, випробовувати щось таке, чого, можливо, ніколи б самі не спробували, розкривати в собі таланти і схильності, про які раніше не знали.

Як бачимо, для нідерландської системи освіти є звичайною практикою запрошувати для реалізації того чи іншого проекту фахівців ззовні. Але все це є можливим тому, що школи мають на це окремий бюджет. Зокрема, на кінець 2022 року для шкіл Johan de Witt було додатково виділено Міністерством освіти 656 134 євро 10 центів (це пропорційно тій кількості учнів, які навчалися у школі на 1 жовтня 2021 р), з них 50% цієї суми (328 067 євро 5 центів) – це кошти на шкільні проекти і позаурочне дозвілля учнів, організоване школою [3]. На проекти з мистецтва, які реалізовувались для українських дітей у 2022-2023 навчальному році, було витрачено близько 10 000 євро – як бачимо, це лише невеличка частина шкільного бюджету на подібні активності.

Джерела та література:

1. <https://www.vo-raad.nl/onderwerpen/onderwijs-aan-nieuwkomers/wat-speelt-er>
2. <https://www.johandewittscholengroep.nl/onze-school/over-ons>
3. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/onderwijs-oekraiense-vluchtelingen/financiele-regelingen-voor-scholen>

Вікторія Пуліна, Єгор Стрілюк

Національний університет «Чернігівській колегіум» імені Т.Г. Шевченка

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМНОГО БАЧЕННЯ У СТУДЕНТІВ НА ПРИКЛАДІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ МУЗИКИ В АНТИЧНІЙ КУЛЬТУРІ

Сучасна освіта передбачає формування інноваційної культури студентів, що сприятиме виробленню критичного мислення, розкриватиме пізнавальний